

שמעתא עמיקתא

גליון שפ"א | פרשת פקודי | תשע"ט | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב'

פניני הלכה

האם מותר לעני להשתמש במעות פורים לשאר צרכיו

תניא (בי"מ ע"ה): מגבת פורים לפורים, מגבת העיר לאותה העיר, ואין מדקדקין בדבר, אבל לוקחין את העגלים ושוחטין ואוכלים אותן והמותר יפול לכיס של צדקה. רבי אליעזר אומר מגבת פורים לפורים ואין העני רשאי ליקח מהן רצועה לסנדלו אלא אם כן התנה במעמד אנשי העיר, דברי רבי יעקב שאמר משום ר"מ, ורשב"ג מיקל (כן גי' הגמ' לפנינו. וגי' הר"ף ור"ג מיקל. וע"ע בהגהות הגר"א דמחק תיבות מגבת העיר לאותה העיר, ותיבות אבל וכו' עד לפורים, וגי' דהר"ף הרא"ש והרמב"ם ל"ג כל זה).

ומייתני לה התם אמילתא דר' יוחנן דמוקים לה לרישא דמתני' דהתם כר"מ דאמר כל המעביר על דעת בעל הבית נקרא גולן, ואמרינן עלה הי' ר"מ, אי ר"מ דמגבת פורים לפורים וכו', דלמא שאני התם דאדעתא דפורים יהיב ליה אדעתא דמידי אחרינא לא יהיב ליה (וכיון דלאו אדעתא דהכי יהיב נמצא מעות בחזקת בעלים חוץ מן היוצאים בסעודת פורים - רש"י שם), אלא הא ר"מ דתניא רשב"א אומר משום ר"מ הנותן דינר לעני ליקח בו חלוק לא יקח בו טלית, טלית לא יקח בו חלוק, מפני שמעביר על דעתו של בעל הבית וכו'.

וכתבו הר"ף (פ"ה): **והרא"ש** (פ"ו סי' ט) דליתא לדברי מאיר הנותן דינר לעני, וכן ליתא לר"מ דמגבת פורים, דתרווייהו בחד טעמא שייכן, וכרבן גמליאל ס"ל דמיקל.

אולם **הטור** (סי' תרצ"ח) הביא לדינא דברי ר"מ דמגבת פורים, וכתב בסתמא דמעו פורים אין העני רשאי להוציאן לדבר אחר אלא לסעודת פורים.

וכבר תמה עליו **הב"י** (שם) דהא כתבו הר"ף והרא"ש דק"ל כר"ג דמיקל, וגם **הרמב"ם** (פ"ב מהל' מגילה הל' ט"ז) השמיט הא דאין העני רשאי להוציאן לדבר אחר. והביא דברי ר' **ירוחם** (נ"י ח"ב) דכתב להאי ברייתא וגרס בה דברי ר' מאיר שאמר משום רבי יעקב, וכתב שרבים חולקים על הר"ף ופוסקים כר"ע מחבירו, ושדברי הר"ף נראים וכן הוא דעת הרמב"ם.

והב"ח נחית לבאר דברי הטור וכתב - **והמרדכי** בפרק המקבל (סי' צ"ח) ו**בפ"ק** דמגילה (סי' תשפ"ח) כתב ואין העני רשאי לשנות וכו' דברי ר"מ שאמר משום ר"ע, ורשב"ג מיקל. והל' כר"ע מחבירו. וכ"כ **בהגהות מימוניות** (פ"ב ה"ט"ז אות ד'). ומקור דברייהם **מהסמ"ג**

סוף הל' מגילה (רי"ג ע"ג) שכתב כן, אלא שכתב עוד וז"ל יש ספרים שגורסין זו דברי ר' יעקב שאמר משום ר"מ ולפי זה יכול להיות שהלכה כרשב"ג שמיקל בשל סופרים עכ"ל. נראה דמסתפק בהלכה זו לפי הגרסאות. ודעת המרדכי והגהות מימוניות לסמוך על מ"ש **הסמ"ק** (סי' קמ"ח ע"ב ק) שאין העני רשאי וכו' ועל זה נסמך גם רבינו (הטור) אף נגד דעת אביו הרא"ש ז"ל. מיהו העניינים נהגו לשנות ואין מוחין בידם. ע"כ. וע"ע **בפר"ח** (סי' תרצ"ד סי' ב) דביאר דדעת הטור דההיא דאין העני רשאי לשנות ממעות פורים, אינו משום דכל המעביר וכו', אלא משום דאדעתא דפורים

שמעתא אליבא דהלכתא

שכר דירה בחזקת בדוקה ומצא שאינה בדוקה מי מחויב בהוצאות הבדיקה

א. קנה או שכר בית ונמצא בו מום. ב. נמצא בו מום גדול. ג. אין ביד המוכר לתקן המום. ד. אי הבית בדוק מחמץ בערב פסח. ה. הוצאות הבדיקה. ו. התנה מפורש שיהיה בדוק. ז. מנהג המדינה - הדין בימנו.

א. קנה או שכר בית ונמצא בו מום

ע"י **בשו"ת הרא"ש** (כלל צו סי' ו) ו**במרדכי** (כתובות סי' רצב) שהביאו בשם תשובה לראב"ן מגא"ש שראובן שמכר לשמעון בתים שיש לו בעיר אחרת, וקודם גמר המקח נכנסו עכו"ם בבתיים וקלקלו קצת מקומות ועשנו הכתלים ועקרו דלתות הבית והחלונות, ורוצה שמעון לחזור בו מהמכר, וראובן טוען שכיון שהוא מום עובר ינכה לו מן הדמים כדי שיחזיר הבית לקדמותו ויקיים המקח, הדין עם ראובן, שהרי בית מכר לו ועדיין נקרא בית, וכן מום שאינו בגוף הבית, כגון שיש לאחר דרך עליו או אמת המים עוברת שם, מסלק המים והמקח קיים, ע"כ. וכן פסקו **הטור** (סי' רלב), **השו"ע והרמ"א** (סעי' ה). וביאר **בערוה"ש** (שם) שבדבר שאינו בגוף הבית אין יכול הקונה לומר למה אני תני כי המוכר יכול לומר כן היתה כוונתי לתקן לך הכל בטוב ואין זה אונאה כיון שאינו בגוף הבית, ע"כ.

וכתב **הנתיבות** (ח"י סי' ק"ג) דכל שיכול לתקן המום שיחזיר הבית לקדמותו בהדמים שינכה לו, ולא יהיה נחשב כפנים חדשות שיהיה נחשב כדבר שלא בא לעולם, מנכה לו מן הדמים, אבל בכותל שלם ונמצא רעוע, כשיתקן אותה ויבנה פנים חדשות באו לכאן, והוי כדבר שלא בא לעולם לכך המקח בטל, ע"כ. וכ"כ **בערוה"ש** (סוף אות פ).

ב. נמצא בו מום גדול

וע"י **בפרישה** (אות ה) שכתב דהא דאמרינן שאין המקח בטל כשהוא מום שאינו בגוף הבית היינו דוקא כשהקלוקל הוא דבר מועט, אבל אם היה הקלוקל פחת וחסרון גדול יכול לומר אינו רוצה בית מקולקל אפילו ע"י ניכוי, ע"כ. מבואר שאם הוא קלקול גדול יכול לבטל המקח בכל גווניו.

אולם **המנחת פנים** (על סעי' ה) כתב **שמהגהות מרדכי** (כתובות סי' רצב) הובא **בדרכ"מ** (אות א) ו**ברמ"א** (שם) משמע דכל שאינו צריך לסתום הכותל באופן שיהיו פנים חדשות אף אם נתקלקל הרבה לא יוכל לבטל המקח, אבל באופן דחשיב פנים חדשות דהיינו דלא היה ראוי מתחילה לתשמישו, אף אם חזר ותיקנו אח"כ יש משום בטול מקח, ע"כ.

ג. אין ביד המוכר לתקן המום

ונראה **מהפרישה** הנ"ל דדוקא דבר שבידו וקל לתקנו אינו בכלל מקח טעות. וכן משמע **מהערוה"ש** (שם סוף אות פ). ו**בערד** (שם) מבואר שעכ"פ תיקון ששכח (כמו תיקון הדרך) ודאי אינו מקח טעות. אבל **השער משפט** (סי' א) כתב דאף כשאין התיקון בידו הדין כן, שהרי כתב הרמ"א שם כגון שיש לאחר דרך עליו אינו בכלל מקח טעות כי אינו מום בגוף הבית אע"פ שאולי לא יתרצה האחר למכור הדרך, ע"כ.

ד. אין הבית בדוק מוחמץ בערב פסח

והנה איתא **בפסחים** (ד: א) איבעיא להו המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק מהו מי הוי כמקח טעות או לא, תא שמע דאמר אביי לא מיבעיא באתרא דלא יהיב אגרא ובדקי דניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בגופיה, אלא אפילו באתרא דיהיב אגרא ובדקי דניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בממוניה.

ופרשו **בתוס'** (שם ד"ה המשכיר) דביום י"ג מיירי, דאי ביי"ד הא אביסקא לעיל דעל המשכיר לבדוק, כלומר דמה שייך הכא מקח טעות, דמה לי אם בדקו כבר או יבדקנו עכשיו סוף כל סוף הרי המשכיר מחוייב לבדוק, אבל אם השכירו ביי"ג חל על השוכר חיוב לבדוק אלא שהטעהו המשכיר, ואיכא למידק אי הוי מקח טעות או לא, ע"כ.

והר"ן (שם א: ד"ה המשכיר) כתב דבי"ד עסקינן, ואע"ג שבאופן זה על המשכיר לבדוק כאן הספק הוא במקרה שהמשכיר אומר שאינו רוצה לקיים המצוה, או כגון שאין המשכיר נמצא בעיר והשוכר לא די לו בלא בדיקה וביעור דהא אמרינן (שם ו) גבי חמצו של גוי דעושה לו מחיצה עשרה, וכיון שכן בעינן אי הוי מקח טעות, ומסקינן דלא הוי מקח טעות, ע"כ.

וע"י **בשו"ע** (או"ח סי' תלו סעי' א) שפסק שהמשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ונמצא שאינו בדוק, על השוכר לבדוק ואינו מקח טעות. ופירש **המ"א** (סי' ק) דבדאי המצוה מוטלת על המשכיר, אך אם אמר המשכיר לא בעינא למיעבד מצוה או שהלך לדרכו אינו מקח טעות דמסתמא ינחא לאיניש דליעבד מצוה בין בגופיה בין בממוניה, ומה שהשוכר רוצה לחזור בו אפשר שמפני דבר אחר הוא, ודוקא בהפסד מומן לענין המצוה אבל הפסד הבא אחר עשיית מצוה לא ינחא ליה, ע"כ. וע"י **במחצה"ש** (שם סי' ק"ה) שביאר דמש"כ המ"א דהפסד הבא אחר עשיית מצוה אינו ינחא ליה, כוונתו לחלק **כהתוס' יו"ט** (שקלים פ"ג מ"א) בין הוצאת מומן מרובה לבין הוצאת מומן מועט. וכן מציינו באו"ח סוף סי' י"ד סעי' ד' שפסק **הרמ"א** דאסור ללמוד בספרים של חבירו שלא מדעתו דחיי' שמא יקרע אותם בלימודו, והעיר שם **המ"א** (סי' ק) דמאי שנא מהא דמבואר בסיומן תל"ז סעי' ג' דניחא לאיניש לקיומי מצוה בממוניה, ותיריך דשאני התם דהוא הפסד מועט. וכן נקט **הא"ר** (שם אות ח), וע"י **בברכ"י** (או"ח סי' תלו אות ו).

ולפי"ז יוצא דאם הוצאת הבדיקה היא גדולה יתחייב המשכיר. וכן דקדק **האמרי בינה** (פסח סי' ג ד"ה המ"א) וכתב דזה דוחק וע"כ כתב ליעבב קושיות המ"א דשאני בדיקת חמץ שהוא בעצמו עושה המצוה ורמיא עליו, אמדוהו חז"ל דודאי ינחא ליה כיון דזוכה בעצמו בחובות גוף המצוה אבל שם בלוקח ספר הוא לא עביד המצוה רק שמסיעו לחבירו דיעשה מצוה לא מציינו בזה דעת חז"ל לומר שירדו לסוף דעתו של בני"א דניחא להו לאיניש שיעביד חבירו מצוה בממונו אף שיכול לבא לידי חסרון כיס לכך אסור לכתחלה ליקח שלא מדעתו, ע"כ. וע"י עוד **באור שמח** (מכירה פ"ו).

[וע"י עוד **בברכ"י** (אות ו) בשם מורו **בשו"ת נחפה בכסף** (חוי"מ סי' א) דראובן השכיר לשמעון בית ביי"ג בניסן בחזקת שאינו בדוק. ואח"כ אור לי"ד אמר לשמעון שכבר בדק הבית. ויצא לטעון שמעון דהוי מקח טעות, שלקח זה הבית כדי לקיים מצות בדיקה. והוא באופן שאינו יכול להביא עצמו לידי חיוב בדיקה, אין לדין אלא מה שעיינו רואות, שאם בעינינו יראה שתכלית שכירות בית זה הוא לדירה, אין כאן מקח טעות, ואם ברור שתכליתו היה לקיים מצות בדיקה, ודאי דהוי מקח טעות. ואם הדבר ספק מה היתה כוונתו, המוציא מחבירו עליו הראיה].

ה. הוצאת הבדיקה

וכתב **הר"ן** (שם א: ד"ה המשכיר) דהיכא דלא הוי מקח טעות לא מצי תבע ליה שוכר למשכיר מה דאפיק עליו, שהרי לא ההנאו למשכיר כלל דמצוה לחוד הוא דרמיה עליה דמשכיר, ואע"ג דלא עבדא ליכא חייבוא דממונא עליו כלל, ע"כ. **והרב המגיד** (חמץ ומצה פ"ב ה"ח) כתב בשם **הרא"ה** ז"ל בשם **הרמב"ן** ז"ל דודאי בעי לשלומי ליה מאי דאפסיד מיניה כיון דאתני בהדיה, אבל איבעיא לן אי הוי מקח טעות דאפילו בעי הך לשלומי ליבטיל כדן מקח טעות, ופשט אביי דלא הוי מקח טעות דניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בנפשיה ואפילו בממוניה כיון דסוף סוף אתי לאשתלומי מיניה, הא לאו הכי לא אמרינן להאי טעמא, ע"כ.

ועי' **בשו"ע** (או"ח שם) שפסק שאינו מקח טעות, ואפילו במקום שבדקים בשכר, שהרי מצוה הוא עושה. ומשמע דס"ל כהר"ן דפטור מלשלם. וכ"כ הביאור הגר"א והמ"ב (ס"ק יג) בדעת השו"ע. והב"ח (סוף אות ג) פסק שאין להוציא מיד המוחזק. וכן נקט העטרת זקנים (שם). וכן נר' דעת החק יעקב (אות י). וכן הכרעת הא"ר (אות ח).

אולם הרמ"א שם כתב ד"א דצריך להחזיר לו שכר הבדיקה הואיל והתנה בהדיא שיהיה בדוק, ע"כ. וביאר המ"א (ס"ק ה) דס"ל ל"א דהא דניחא ליה למיעבד מצוה בממוניה היינו בדבר שאין בו היזק, כגון לברך על טלית שלו, אבל בחסרון כ"ס לא כמ"ש סו"י י"ד, והעולת שבת לא ע"ש. וצ"ע דבי"ד ס"י רצ"א לענין מזוזה סתם רמ"א ולא כתב דצריך להחזיר לו הדמים, וי"ל דשם אין בו חסרון כ"ס שהמזוזה היא שוה הדמים שנתן בעדה, ע"כ. ועי' בחק יעקב (אות י) שהביא מהבית הלל (נ"ד) (ה"צ) שהקשה נמי מהא דמזוזה. ועיי"ש שכתב שדברי המ"א דחוקים.

ועוד **הפ"ח** (שם) דהעיקר כמ"ש הר"ן (שם) דלא מצי תבע שוכר המשכיר מידי, כדמוכח בהדיא לישנא דניחא ליה לאיניש למעבד מצוה בממוניה דמשמע לגמרי, וכן מוכח מהתוס' (פסחים י: ד"ה בממוניה) בבעיא דכר בפי נחש, ודלא כמ"ש הרמ"א (ס"י ג) בשם י"א, והיא סברת הרמב"ן, ודלא דהכא אמרינן דניחא ליה לאיניש לקיומי מצוה בממוניה, והיינו לגמרי, ע"כ.

והגר"ז (שם קו"א אות ד) כת' דלהלכה אין לנו נפ"מ מזה, דבלא"ה לענין איסורא קיי"ל להחמיר כ"א שהביא הרמ"א (שם), והוא סברת הרמב"ן ודעימיה. ולענין ממונא צריך לדקדק בדין זה, דכיון שיש חלוקי דיעות יכול המוחזק לומר קים לי, וצ"ע, ע"כ. וכן הכרעת המ"ב (ס"ק טו) דלדינא פסקו האחרונים כדעה קמיתא דבכל גווני אינו צריך לשלם לו דיכול לומר לו קים לי כדעה זו והמוציא מחבירו עליו הראיה, ע"כ.

ו. התנה מפורש שיהיה בדוק

והנה המ"א (שם ס"ק ט) הקשה על דין הנ"ל דבח"מ ס"י רל"ב פסקו הפוסקים דכל מום שאינו בגוף המקח מנכה לו מן הדמים והמקח קיים (כמבואר לעיל אות א'), וא"כ מה צריכה כאן הגמרא לומר דניחא ליה במצוה הלא בכל דבר הדין כן, ותיירץ ד"ל דהתם מיירי בלא התנה והכא אפ"י התנה המקח קיים, ע"כ. והרע"א (ח"מ שם על ס"ע ה) ציין למ"א. וכ"כ המחנ"א (אונאה ס"י ו' ד"ה אבל בי"ד) דהא דפסחים מיירי בהתנה ומשום דניחא ליה לאיניש כו' לא בטל המקח. והביאו המשפט שלום (על ס"ע ה). וכן נקטו המחנ"א (נ"א"א שם) ו"הגר"ז (אות י) בדעת המ"א דבמצוה לא מהני אף בהתנה. וכן פסק המ"ב (שם ס"ק יז). ועי' להלן בשם הב"ל.

אולם הפ"ח (שם) כתב דלדידי פשיטא לי דאי אתני בהדיא השוכר עם המשכיר שאינו שוכר הבית אפ"כ יהיה בדוק, דלית דין ולית דיין דלימא דלא להוי מקח טעות, ומה שייך הכא ניחא ליה לאיניש וכו' כיון דגלי דעתיה דלא ניחא ליה, ואפילו בעי הך לשלומי בטל מקח, אלא הכא עסקינן במשכיר בית בי"ד שעל הסתם חזקתו בדוק, והשתא איכא למיבעי שפיר אי הוי מקח טעות, שמשסתמא השוכר אחזקה או אדבוריה דמשכיר סמך ולא לקחה אלא אדעתיה שיהיה בדוק ואם אינה בדוקה נתבטל המקח, או דאמרינן דלא הוי מקח טעות, ופשיטא דאפילו אי הוה ידע דלא בדיק לא הוה הדר ביה משום דניחא ליה וכו'. ואע"פ דחזינן דלא ניחא ליה לאו משום שאינו בדוק הדר ביה אלא משום מילתא אחריתי (ומה שכתב בהג"ה שהוא מדברי הר"ה"מ ב"ש א"ה והתנה עמו בהדיא ל"ד קאמר אלא ר"ל שהמשכיר אמר שהוא בדוק ומסתמא גם דעת השוכר היה באופן זה לשכור), ע"כ.

ובעל התיבות המשפט במקור חיים (שם ס"ק י) תמה על המ"א דע"כ לא מצינו למימר דמיירי שהתנה בתנאי גמור דזה פשוט דהוי טעות וכמ"ש הפ"ח, וע"כ צ"ל כוונתו שהתנה שאמר לו בפירוש שהוא בדוק ושם מיירי שלא אמר לו בפירוש. ועיי"ש שתמה ע"ז דהרי שם מבואר שאמר לו בפירוש שע"ד שתהיה בדוק, דהא כתב שם ברמ"א דאם המום בגוף הבית כגון שאמר לו וכו' משמע דכשאינו בגוף הבית אמר אין מבטל המקח, וכן מוכח בב"ב (ה) גבי עובדא ביני דדיכרא למאן עיי"ש, ולפענ"ד מעיקרא לק"מ דשם ג"כ אין המקח קיים רק כשהו לאותה מלאכה ששכר בשבילה בלי שום הוצאה, אבל כשאנו ראוי לאותו מלאכה ששכר אותה וצריך להוציא הוצאות שיהיה ראוי לאותם מלאכה ודאי הוה כמום בגוף המקח, ומשו"ה בנ"ד כיון דטעמא דהשוכר צריך בדיקה כתב הר"ן (ד"ה בחזקת בדוק) דהא אפ"י חמץ של נכרי עושה לו מחיצה וכו', וא"כ כשלא יכנס בתוכו לא עביד איסורא והשוכר ודר בתוכו בלא בדיקה דר בו באיסור מחשש דילמא אתי למכילה, והרי אינו ראוי לדירה כ"ז שאינו מוציא עליה הוצאות והוי כטעות בגוף המקח ומשו"ה צריך לטעם דניחא ליה כו', ע"כ. ועי' בריטב"א (פסחים ד: ד"ה המשכיר, הובא בשע"צ אות יד) ב"ש הרמב"ן ובמגן אב"ח (שם).

ועיי"ש בשער משפט (ס"ק ג) שדחה קושית המ"א כי התם מיירי שהמשכיר אינו בכאן לבדוק והשוכר צריך לבדוק ולשלם שכר הבדיקה א"כ הו"א דמשום זה הוי מקח טעות דצריך לטרוח ולגבות מעותיו אח"כ, לזה אמר דניחא ליה למיעבד מצוה בממונו כיון שאין לו הפסד שיכול אח"כ לאשתלומי מיניה. וכן משמע מהרמב"ן שהביא המגיד משנה (חמץ פ"ב הי"ח), ע"כ. והביאור הלכה (שם ד"ה וי"א) הביא דברי הפ"ח ונשאר בצ"ע לדינא.

ז. מנהג המדינה - הדין בימינו

ונראה בדומיניו קפידא גדולה יש בזה, כי דרכם של אנשים לנקות באופן יסודי ע"מ לבער כל חשש רחוק של חמץ והדבר כרוך בטרחה מרובה, וכן מחמת חולשת הדורות רבים מקפידים על זה טובא. וע"כ י"ל בדומיניו כו"ע יודו דעל המשכיר לשלם על הבדיקה ואם לאו הוי מקח טעות, כי הוי כאלו התנה, ואף לדעת המ"א דני"ל דלא מהני תנאי י"ל דהיינו שהתנה שהבית יהיה בדוק ולא אמר שעושה כן ע"מ להפטר מהבדיקה, ובימינו י"ל דהוה כאומר שעושה כן ע"מ להפטר, ואף אם לא אמר כן הוה כאלו אמר במקום שכן מנהג המדינה כמבואר ברמב"ם (מכירה פ"טו ה"ה) דכל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום שמחזיר בו מקח זה מחזירין, שכל הנושא ונותן סתם על מנהג המדינה הוא סומך, ע"כ. וכן פסקו הטשו"ע (ח"מ ס"י רלב ס"ע ה). ולפי"ז אם לא התקיים התנאי בטל המקח. וש"מ שכן נקט להלכה הגר"ן נוסב"מ שליט"א (הרי הלכות הלכות הונאה פ"ג אות לו). [ובלא"ה כשקבעו על דירה נקיה לפסח נראה שימינו הדבר כולל נקיון כללי חוץ מבדיקה מחמץ ובה לא שייך הסברא דניחא ליה לעשות מצוה בממוניה והוי מקח טעות].

ומ"מ יש לידע דאינו ראוי להיפטר מהצוה, דהרי מצינו דבעידן דריתחא ענשינן על עשה (עי' בזה בגליון פ"ה) וא"כ ה"ה בנ"ד, וכן הוא בנשמת אדם (ס"י ק"ט אות ח). ומ"מ יעויין במ"ב (ס"י תלג ס"ק כג) שבמקום שיש טרחה מרובה מחמת הבדיקה, יש להקל למכור או להשכיר מקום מהמקומות החייבים בבדיקה עם החמץ שיש שם, על מנת להפטר מהבדיקה. ומ"מ יעויין בחק יוסף (ס"י תלג ס"ק כו) הובא במ"ב (שם ס"ק א) שאם משאיר חדר אחד ללא בדיקה מותר לעשות כן לכתחלה, שהרי יברך על בדיקת אותו חדר. וכן במ"ב (ס"י תמה ס"ק ז).

מסקנא דינא

העולה לדינא, א' המוכר או משכיר בית לחברו ויש בו מום שיש לו תיקון, עליו לתקנו ואין המקח בטל. אולם אם המום בגוף הבית, כגון שאמר לו שיש לו כותל שלם, ונמצא רעוע, יש משום מקח טעות, והדין כן אף אם דעתו לבנות לו כותל שלם. ב' המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ונמצא שאינו בדוק, על השוכר לבדוק ואינו מקח טעות. ג' הדין כן אפילו במקום שבדקים בשכר, שהרי מצוה הוא עושה. וי"א שמ"מ צריך להחזיר לו שכר הבדיקה מחמת שסיכמו שיהיה בדוק, ולדינא בכל אופן אינו צריך לשלם לו דיכול לומר לו קים לי כדעה זו והמוציא מחבירו עליו הראיה. ד' י"א שמה שמבואר לעיל שאף כשנמצאת הדירה שאינה בדוקה אין כאן מקח טעות ועל השוכר לבדוק, הוא אף אם התנה עמו במפורש, וי"א שאם התנה במפורש הוא מקח טעות, ולמעשה אם השוכר מוחזק בממון יכול לבטל. ה' בימינו שיש קפידא גדולה שהבית יהיה בדוק ע"מ להפטר מהבדיקה, הוי מקח טעות מחמת הטרחה המרובה שיש בזה. (אלא שלא נכון להפטר מהמצוה וע"כ יש להקפיד שיהיה לו איהו מקום (כגון חדר וכדו') שיוכל להתחייב בה). ומ"מ בכל כגון דא יש לשאל שאלת חכם.

יהיב ליה, וכדחיתת הגמ', ומש"ה אף דלדידן דלא קי"ל כר"מ בהא דמעביר על דעתו של בעה"ב, בדינא דמעות פורים פסקינן כוותיה.

אולם סיים דבריו דלדינא נקטינן עיקר כדעת הר"ף והרא"ש דאף במעות פורים פסקינן כר"ג דמיקל, דהא דאמרינן שאני התם דאדעתא דפורים וכו', בדרך דחיה בעלמא אמרינן לה, ולמסקנא טעמא משום דס"ל לר"מ דכל המעביר על דעתו וכו', ואנן לא קי"ל הכי. והכי נהוג.

והמחבר (ס"י תרצ"ד ס"ח) הלך בדרכו של הרמב"ם והשמיט האי דינא דאין העני רשאי להוציא לדבר אחר. ולא כתב אלא דין הגבאים דאין משנים מעות פורים לצדקה אחרת. **והרמ"א** שם נחית לבאר האי דינא דדוקא הגבאים אין משנים אבל העני יכול לעשות בו מה שירצה.

ובמשנ"ב שם (ס"ק ט) סתם וביאר דברי הרמ"א דהעני יכול לעשות בו מה שירצה דר"ל אף ההגובים גבו המעות לצורך סעודת פורים מ"מ יש לעני רשות להוציא לשאר צרכיו.

אך יעויין בס"י רמ"ב (ס"ק ד) דהזכיר דעת המחמירים וכתב - ועיין לקמן ס"י תרצ"ד ס"ב דדעת השו"ע שם דהעני יכול לשנות במגבת פורים למה שירצה אף דגבוהו לצורך פורים, אכן גם שם יש מחמירין בזה. עכ"ל.

אולם לדינא נראה בדומיניו לכו"ע מותר לעני להוציא מעות פורים לשאר לצרכיו, דכבר מצינו בכנה"ג (שי"ר כנה"ג הגהות ב"י אות ג) שכתב - ומצאתי במחזור רומניא כתוב, האדינא נהוג לקבץ ליתומים ולעניים לפרנסה ומלבוש, וליכא למיחש דעל דעת כן ניתנין וכדאתנו עלייהו דמי. ולפי"ז גם לעניים שרי וכן עמא דבר. ע"כ.

והביאו הא"ר (ס"י תרצ"ד ס"ק ג). והוא דבר פשוט, דאף לדעת ר"מ אין איסור לעני לשנות ממעות פורים אלא משום דדעת הנותן שישתמש במעות לצרכי פורים, אבל האידנא דהנותנים יודעים דדרך הוא שהעני משתמש במעות אלו לשאר צרכיו ועל דעת כן נותנים, ותו לכו"ע ליכא שום איסור לעני לשנות המעות לכל צרכיו.

ויעויין בחוות יאיר (ס"י רל"ב) דצדד לדינא כדברי הטור, דכיון דיש קפידא כל דהוא מצד הנותן חיישינן לה, ואין לעני לשנות ממעות פורים לדבר אחר. ופסק עוד דכל שדרך הנותן להקפיד ודאי אסור מדינא לשנות לדבר אחר. ומ"מ סיים דבריו שם דהיכא שאין דרך להקפיד מותר לשנות לדבר אחר].

פניני מופת
עניני שבת קדש
סעודת מלוה מלכה (ו)

הכנת מאכל מחודש למלוה מלכה - יושעמתי מעטרת ראשי הרב אבא מארי זלה"ה הוא היה אומר בשם הרב הגדול מורינו ורבינו שארינו כמהר"ר ישראל זאבי זלה"ה במ"ש פ' כל כתבי (דף ק"ט ע"ב) ר' אבהו עבדי ליה עגלא תלתא באפוקי שבתא הוה אכיל מיניה כוליייתא כי גדל אבימי בריה א"ל למה לך לאפסודי כולי האי נשבות כוליייתא ממעלי שבתא שבקוה ואתא אריא אכלה, למדנו שמצוה מן המובחר לעשות מחדש תבשיל וכיוצא מיוחד למוצאי שבת ולא להניח מע"ש. וזה רמז שלמה בחכמתו תן חלק לשבעה שהוא שבת קדש וגם לשמונה שהוא מוצאי שבת צריך לתת חלק מיוחד מחדש ולא סגי להניח מע"ש כמו שעשה אבימי שהניח כוליא מע"ש ונ"ע כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ על דרך דאתא אריא ואכלה כוליייתא עכ"ל". (נחל אשכול להחיד"א, קהלת יא)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"